

Asia: VN/20605/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräjän jatkaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriölle

VN/20605/2025

Lausunto hyvinvointialueiden alijäämän kattamismenettelyn muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan alijäämän kattamista koskevaa sääntelyä muutettaisiin väliaikaisesti siten, että valtiovarainministeriö voisi tietyin edellytyksin myöntää niille hyvinvointialueille, joille ei ole kertynyt uutta alijäämää vuodelta 2025, mahdollisuuden kattaa ennen vuotta 2025 syntyneet alijäämät vuoden 2027 tai vuoden 2028 loppuun mennessä. Lisäksi hyvinvointialueiden investointisuunnitelman toimittamista koskevia määräaikoja muutettaisiin.

Pääsääntönä säilyisi edelleen velvoite kattaa hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Väliaikaisen sääntelyn tavoitteena on säädösperustaisesti mahdollistaa tietyin edellytyksin niille hyvinvointialueille, jotka eivät alueen taloustietojen perusteella objektiivisesti arvioiden pysty sopeuttamaan toimintaansa voimassa olevassa laissa säädettyyn alijäämän kattamismääräaikaan mennessä, tarvittavien toimenpiteiden ajoittaminen vuoden tai kaksi vuotta pidemmälle ajanjaksolle. Mahdollisuus koskisi kuitenkin vain niitä hyvinvointialueita, jotka alueen taloustietoihin ja taloudelliseen näkymään perustuvan realistisen arvion mukaan pystyisivät kattamaan alijäämänsä vuodella tai kahdella pidennetyssä määräajassa.

Alijäämän kattamista koskevan määräajan jatkaminen

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi uusi 115 a § hyvinvointialuelakiin:

"Jos hyvinvointialue ei voi kattaa taseeseensa ennen vuotta 2025 kertynyttä alijäämää 115 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa, valtiovarainministeriö voi hyvinvointialueen hakemuksesta päättää, että alijäämä on katettava vuoden 2027 tai vuoden 2028 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö voi tehdä edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen, jos:

- 1) hyvinvointialueelle ei ole kertynyt alijäämää vuodelta 2025;
- 2) määräajan jatkaminen 1 momentin mukaisesti on välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi;
- 3) ennen vuotta 2025 kertynyt alijäämä on katettavissa 1 momentin mukaisessa määräajassa; ja
- 4) hyvinvointialueella on aluevaltuuston hyväksymä suunnitelma kertyneen alijäämän kattamiseksi viipymättä.

Hakemus on tehtävä alijäämän kattamista koskevan määräajan päättymisvuoden elokuun loppuun mennessä.

Hyvinvointialueen 122 §:ssä tarkoitettu arviointimenettely voidaan aloittaa 123 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen vasta, kun edellä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen mukainen määräaika on kulunut.

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys alijäämän kattamista koskevien toimenpiteiden toteutumisesta tilikaudella ja riittävydestä 1 momentissa tarkoitettuna määräaikana."

Ehdotetun pykälän 2 mom. 1-kohdan mukaan alueelle ei saa kertyä alijäämää vuodelta 2025. Alueiden vuoden 2025 puolivuotisraportoinnin mukaan näitä alueita ovat Kanta-Häme, Pirkanmaa, Länsi-Uusimaa, Helsinki, Pohjanmaa, Varsinais-Suomi, Vantaa ja Kerava, Satakunta, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Pohjois-Karjala ja Keski-Pohjanmaa.

2-kohdan mukaan määräajan jatkaminen on välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi. Mikäli alue objektiivisesti arvioiden kykenee kattamaan alijäämänsä vuoden 2026 loppuun, ei jatkoaikaa

myönnettäisi. Edellä mainituista alueista näillä näkymin Helsinki, Pirkanmaa ja Länsi-Uusimaa pystyvät kattamaan alijäämänsä ”normaalijassaa” eli vuoden 2026 loppuun mennessä.

Toisaalta 3-kohdan mukaan jatkoaikaa ei myönnettäisi silloinkaan, jos alijäämän kattaminen ei näytä mahdolliselta 2027 tai 2028 loppuun mennessä. Varsinais-Suomen, Vantaan ja Keravan, Satakunnan, Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueiden mahdollisuudet alijäämien kattamiseen vuoden 2028 loppuun mennessä ovat varsin heikot merkittävälläkään sopeutustoimilla.

Tämä jättää alijäämän kattamisajan pidentämisen kannalta relevanteiksi vain Kanta-Hämeen, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueet. Lopputuloksena hyvinvointialueista muodostuisi kolme ryhmää:

1. Alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä kattavat alueet: Helsinki, Pirkanmaa ja Länsi-Uusimaa
2. Lisäaikaa saavat alueet: Kanta-Häme, Pohjanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa
3. Arviointimenettelyyn päätyvät alueet: loput 16 aluetta

Mikäli tällä lainsäädännöllä halutaan kannustavuuden lisäksi keventää hallinnollista taakkaa arviointimenettelyyn päätyvien alueiden määrää vähentämällä, tulisi enimmäislisäaikaa harkita pidennettäväksi vuoden 2028 lopusta vuoden 2029 loppuun. Tällöin Varsinais-Suomi sekä Vantaa ja Kerava voitaisiin saada mukaan lisäaikaa saavien ryhmään.

Ehdotettu alijäämien kattamisajan pidentäminen on kannatettava, joskin se soveltuu vain pieneen osaan hyvinvointialueista. Arviointimenettely ja sitä mahdollisesti seuraavat toimenpiteet jäävät edelleen tärkeimmäksi menettelyksi hyvinvointialueiden taloudellisen kehityksen ja riittävien sote-palvelujen toteutumisen kannalta.

Investointisuunnitelmien toimittamisen aikataulu

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myöhennettäväksi aikataulua, jonka mukaan hyvinvointialueiden on toimitettava investointisuunnitelmansa ministeriöille. Hyvinvointialuelain 16 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että investointisuunnitelmaa koskeva esitys olisi toimitettava valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle sekä sisäministeriölle kalenterivuoden lopun sijaan huhtikuun loppuun mennessä.

Tavoitteena on helpottaa investointisuunnitelmien valmistelua ja käsittelyä hyvinvointialueilla, kun kerrallaan olisi käsiteltävänä vain yksi, seuraavaa vuotta koskeva suunnitelma. Tavoitteena on myös parantaa investointisuunnitelmien tarkkuustasoa lyhentämällä suunnitelmien toimittamisen ja niiden toteuttamisen välistä aikaa.

Ehdotus on kannatettava. Samalla on kiinnitettävä huomiota siihen, että investointisuunnitelmien laatu paranee nykyisestä. Tällä hetkellä investointien erittely ja niiden tarpeellisuuden perustelu on erittäin puutteellista. Hyvinvointialueita on huolellisesti ohjattava ottamaan valtiovarainministeriön ohjeistama kustannusvaikuttavuusanalyysi käyttöön investointisuunnitelmissaan. Ministeriöiden on palautettava puutteellisesti laaditut investointisuunnitelmat alueille valmisteluun.

Kunnioittavasti,

Sanna Aunesluoma

toimitusjohtaja

Hyvinvointiala Hali ry

Lisätiedot:

Joel Kuuva

pääekonomisti

joel.kuuva@hyvinvointiala.fi

050 414 6444

Kuuva Joel
Hyvinvointialan liitto